

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՄԵՍԻԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿՑՈՒՅԻՒՆԸ

Դ.

Յ) Յիսուսի խնամքով յաւաքեալները իր ժողովուրդին յայտարարեցին. — Իր գործունէութեան սկիզբի օրերէն, Յիսուս ուզեց Մեսիան ըլլալ. իր ժամանակակիցներն ալ՝ խոստացուած ազատարարին կը սպասէին: Այս առերևոյթ համապատասխանութիւնը ոչ միայն չէր զիւրացներ զործը, այլ ընդհակառակն իր մէջ կը ծածկէր թիւրիմացութիւն մը, որ յետոյ դառնութեանց աղբիւր մը պիտի ըլլար: Հրեաներուն երազած Աստուծոյ առաքեալը, անունէն զատ ոչ մէկ ուրիշ հասարակօրդ բան չունէր Մեսիային խոնարհ և թշուառ անձին հետ, որուն զործը ջանացիք ուրուագծել վերև: Փարիսեցիներուն և անոնց հետեւողներուն ուզածը ըստ աշխարհի վեհապետ մըն էր միայն, թագաւոր մը՝ որ յանուն ժողովուրդին վրէժխնդրութեան, վերականգնէր աստուածակեցութիւնը, անոր ենթարկելով ազգերը: Ի՞նչ ընէր Յիսուս այս երկրաւոր մտատիպարին առջև: Եթէ թեր ելնէր անոր՝ իր ընթացքով ու խօսքերով, հրաժարած պիտի ըլլար իր գործին հոգեւոր նկարագրէն. իսկ եթէ ուղղակի և անվերապահօրէն մաքառէր անոր դէմ, պիտի ի բաց մերժած ըլլար չփութի ամէն կէտ ընդ մէջ Քրիստոսի եւ անոր փրկել ուզած անձերուն: Պէտք էր որ գործէր Հրեաներուն տեսութեան հակառակ ուղղութեամբ, առանց սակայն խոտորեցնելու զանոնք Աւետարանէն: Պէտք էր ծնունդ տալ անոնց մէջ հաւատքի, անոր տանելու երևոյթն ունեցող յայտերուն դէմ զարնուելով հանդերձ: Ի՞նչպէս յաղթել այս ծանր դժուարութեան, որուն դէմ կարծես թէ սահմանուած էին փշրուիլ իր բոլոր ճիգերը:

Անիկա կ'առաջագրէ լուծել այս հարցը, կատարելով ճշմարիտ Մեսիային գործերը, առանց պաշտօնապէս ստանձնելու անոր տիտղոսը: Պէտք էր որ Հրեաները

կարենային Յիսուսի մէջ տեսնել մարգարէներէն խոստացուած ազատարարը, բայց այդ բանը պէտք է կատարուէր հոգեկան աշխատանքով մը, յամրօրէն, անզգալի կերպով, Աստուծոյ թագաւորութեան երկնային հրապոյրներով: Պէտք չէր որ անիկա ըլլար բռնադատեալ հնազանդութիւն մը, ինչ որ անոնց կեանքը մաքրագործելու՝ միայն միտքերը բոցավառող փայլուն գործերուն արդիւնքը կրնար ըլլալ. տակաւ առ տակաւ պէտք էր միտքերուն մէջ հասուննար այդ համոզումը, Յիսուսի խօսքին ազդեցութեանը տակ, և անոր փրկագործ անձնաւորութեան հետ շփումին մէջ:

Այս տրամադրութիւնները ստեղծելու համար է որ կը զգուշանայ համակերպելէ ամբոխին մէջ շրջան ընող մեսիական գաղափարներուն: Կը մերժէ միջամտել քաղաքային գործերու՝ կարգադրելով ժառանգական խնդիրներ (Ղուկ. ԺԲ. 13, 14). հնազանդութիւն կը քարոզէ կայսեր, առանց միասնացնելու Աստուծոյ իրաւունքներուն (Մատթ. ԻԲ. 21, Մարկ. ԺԲ. 17, Ղուկ. Ի. 25). խղճմտօրէն հարկ կը վճարէ, թէև աստուածակեցական օրէնքով, ինքը զերծ պէտք էր ըլլար այդպիսի պարտաւորութենէ մը (Մատթ. ԺԷ. 24-27). ոչ մէկ պատրուակով չի հաւանիր զործել ի ցոյցս հրաշքներ, զորս Հրեաները կը սպասէին իրենց փրկիչէն (Մատթ. ԺԶ. Ի եւ հետև., Ղուկ. ԺԱ. 29, Յովհ. Բ. 18, Զ. 30, 31).

Բայց այս ամենէն հրաժարելով հանդերձ, Յիսուս միւս կողմէն որոշակի կ'իրազօրծէ Մեսիային համար մարգարէներէն արդէն նշանակուած ծրագիրը (Ղուկ. Դ. 18, 19): Ուստի և կրնայ պատասխանել կարապետէն իրեն եկած պատուիրակներուն, սա սէգ խօսքերը ղրկելով Յովհաննէսին. «Երթալք պատմեցէք զոր տեսէքդ և լուայք. կոյրք տեսանէն, կաղք գնան, բորոտք սրբին, խուլք լսեն, մեռեալք յառնեն, և աղքատք աւետարանին» (Մատթ. ԺԱ. 2-6, Ղուկ. Է. 22, հմտ. եւայն, ԼԵ. 5, 6): Օր ըստ օրէ, արդարեւ, Յիսուս կը շրջի երկիրը, բժշկելով հիւանդներ, մխիթարելով վշտացեալներ (Մատթ. Ը. 7), քարոզելով երկնքի արքայութեան մասին այնպիսի հեղինակութեամբ մը, որ կը զարմացնէ բազմութիւնները (Մատթ. Է. 29), իր հակառակորդներէն նոյն իսկ

խելով հիացումի ինքնարեւական վկայութիւններ (Յովհ. Է. 46):

Այդպիսի վարմունք մը, փայլուն ապացոյց աստուածային առաքինութեանց, անշուշտ իրեն պիտի քաշէր խոստացուած ազատագրութեան հետամուտ եղողները: Իր գործունէութեան առաջին մասին մէջ, սակայն, Յիսուս ինքզինքը յայտնի կերպով եւ պաշտօնապէս Մեսիա չի յայտարարեր. աւելի կը սիրէ ճանչցուիլ «Որդի մարդոյ» խորհրդաւոր կոչումով, որուն իմաստը կ'երևի թէ յատկօրէն չէ ըմբռնած ամբողջը (Յովհ. ԺԲ. 34): Երբ պիղծողները ծունկի կուգան եւ կ'աղաղակեն «Դու ես Որդի Աստուծոյ», սպառնալից չեղտով կ'արգիլէ զանոնք խօսելէ այդ մասին (Մարկ. Ա. 25-34, Գ. 12, 13, Եայլն). այլուր եւս, իր բժշկած երկու կոյրերուն կ'ազդարարէ, ըսելով. «Ձգոյ՛ կացէ՛ք. մի՛ ոք զիտասցէ» (Մատթ. Թ. 27-30). իր տեւական մտազբաղումն է սանձահարել զեղումի միշտ պատրաստ խանդավառութիւնը: Ինքզինքը կը յայտնէ աստուածային հրաշքներով. յետոյ, երբ ժողովուրդը, ուղեորուած, տրամադրութիւն կը զգայ անոր մէջ ողջունելու Մեսիան, խոյս կուտայ մեծարանքի ցոյցերէն (Յովհ. Դ. 15): Հրեաները այդ մասին նոյնիսկ կը մեղադրեն զինքը յայտնապէս. «Մինչեւ յե՞րբ, կը դռնեն անոնք, թափեալ զոգիս մեր. եթէ դու ես Քրիստոսն, ասա՛ մեզ համարձակ» (Յովհ. Ժ. 24): Անոնց՝ Գալիլացի մարգարէէն պահանջածն է, անշուշտ, ժողովրդական գաղափարներուն համաձայն յայտարարութիւն մը, համապատասխան հրաշքներով միասին. բայց Յիսուս կը պատասխանէ՝ հիմնուելով իր խօսքերուն եւ գործերուն վկայութեանը վրայ (համարք 25 եւ հետ.):

Հեթանոս հողի վրայ է միայն որ, թողլով այդ զգուշութիւնները, Յիսուս կը պարզէ իր մեսիական պաշտօնը (Յովհ. Դ. 25. 26, Մարկ. Ե. 19. 20): Կը յիշեցնեմ մասնաւորապէս Գաղարայի դիւահարը, որուն ոչ միայն չ'արգիլեր խօսիլ այդ մասին, ինչպէս նմանօրինակ պարագայի մը մէջ ըրած էր ի Գալիլիոյ, այլ եւ կը պատուիրէ պատմել Աստուծոյ ողորմութիւնները (Մարկ. Ե. 19), ինչ որ աւելի եւս կը բացատրուի երբ դիտենք թէ Յիսուսի այս

ցեւած այդ վայրերուն բնակիչները իրեն հանդէպ աւելի անհամակրութիւն ունէին քան թէ խանդավառութիւն (համար 17): Բայց երբ խորայնեան երկիրը կը վերագառնայ, իր նախկին կերպին կը դիմէ նորէն, խստիւ յանձնարարելով որ իր մասին լուռ մնան (Մարկ. Ե. 43):

Յիսուս գործելու այս եղանակը կը կրարկէ ոչ միայն ընդհանուր ժողովուրդին, այլ նաեւ աշակերտներուն հանդէպ: Զանոնք կ'ընտրէ, անոնց կ'ուսուցանէ, զեւերը հալածելու իշխանութիւն կուտայ անոնց (Մատթ. Ժ. 1, 7, 8), բայց անոնց մէկ անգամէն չի յայտնի իր մեսիայութիւնը: Վասնզի կ'ուզէ զանոնք ստիպել որ իրենք իրենցմով կատարեն անոր գիւտը: Փրկիչին բարերար ազդեցութեանը տակ, աշխատանք մը պէտք է կատարուէր անոնց հոգիին մէջ, մինչեւ որ անոնք խղիւղէին իրենց երկրաւոր գաղափարներէն, եւ կարենային, հակառակ իրենց եւս տածած մեսիական ակնկալութիւններուն (Մատթ. Ի. 20. 21, Գործք. Ա. 6), Յիսուսի՝ այդ անուք մարդուն մէջ՝ տեսնել Քրիստոսը, ազատարարը: Այդ համոզումէ միայն պէտք էր յամբարձնել անոնց մէջ այդ բանը, եւ ոչ թէ իրենց հոգիներուն պարտադրուէր աղմկալից յայտնութեամբ մը. պէտք էր որ Աստուծոյ Որդին հետ շփուածով վերանորոգուած իրենց կեանքին խորքերէն ցայտէր հաւատքը:

Փիլիպպեան կեսարիոյ տեսարանը (Մատթ. ԺԶ. 13-20, Մարկ. Ը. 27-30) կը ցուցնէ այս պատրաստողական զարգացումին վերջակէտը: Յիսուս արդէն հանդիսաւոր յաջողութիւններ ունեցեր էր Գալիլիոյ մէջ. մեծ էր իր համբաւը ժողովուրդին մէջ. բազմաթիւ հակասական կարծիքներ չըջան կ'ընէին իր մասին. հետաքրքիր՝ իմանալու թէ աշակերտներո՞ւ կարծիքը ի՞նչ էր, մեկուսի կը քաշէ զանոնք եւ կը հարցնէ իրենց թէ «Իսկ դո՞ւք զո՞ք ասէք զինէն թէ իցեմ»: Այն ատեն Պետրոս, համարձակ խօսքի եւ տենդոտ տպաւորութեան մարդ, յանուն տասներկուքին կ'ըսէ. «Դո՛ւ ես Քրիստոսն, Որդի Աստուծոյ կենդանոյ»: Հասկնալի է Յիսուսի հրճուանքը, զոր զգաց ան լսելով այդ խօսքը. «Երանի՛ք եղ, ըսաւ այն ատեն, Սիմոն, որդի Յովնանու, զի մարմին եւ անիւն ոչ յայտնեաց քեզ, այլ Հայր իմ որ

յերկրինս է»։ Ինչ որ կը նշանակէ թէ Պե-
տրոսի այդ դաւանութիւնը, իր սեռն եւ
սերտ շնչաւորը, ոչ թէ մարդոց ըսածնե-
րուն տառաջի մէկ արձագանգն է, այլ Տէ-
րոջը լուսաւորող ներդրածութեան ազդու-
մը միայն աշակերտին սիրտին մէջ։

Այդ վայրկեանէն սկսեալ, Փրկչին շըր-
ջապատին մէջ ամէն որ այլեւս պարզօրէն
գիտէ ինչ որ առաջ կը նախազգային մի-
այն, այսինքն թէ Նազարէթցի Յիսուսն է
Մեսիան։ Նախաշարիւղ աշխատանքը հա-
սած է իր վախճանին. եթէ Քրիստոս կը
տեսնէ թէ ամբողջ կարհամարհէ գիրքը,
գիտէ նաեւ թէ իր բարեկամներուն ներքին
շրջանակին մէջ ճանչցուած է ա'յնպէս՝
ինչպէս պէտք էր ճանչցուիլ։ Բայց ասկէց
վերջն ալ, նորէն, խոսքն, կը դառնայ վե-
րապահումի իր կեցուածքին։ Նախ, արդի-
ւելու համար տասներկուքը՝ փառասիրու-
թեան անձնատուր ըլլալէ, Յիսուս կը սկսի
անոնց խօսիլ իր չարչարանքներուն մա-
սին (Մատթ. ԺԶ. 13-20, 21, 25, Մարկ.
Ը. 31-38, Ղուկ. Թ. 22-27)։ Իր թագա-
ւորութիւնը պիտի իրականանայ ծոնա-
կանքի միջոցաւ. Գողգոթան պիտի ըլլայ
իր յաղթութեան վշտալին ճամբան. կա-
խաղանին խաչը՝ առաջին աստիճանը այն
զահուն, որ իրեն կը պահուի երկնից մէջ։
Սիմոնի սոսկումը՝ ի լուր այս բաներուն,
կը ցուցնէ թէ որքան տաժանելի էր անոր
համար այս հեռանկարը։ Աստ'ր համար է
որ Յիսուս կը ջանայ լուս պատրաստել ի-
րենները՝ անոնց կանխասացած իր չարու-
շուք վախճանին։ Բայց միևնոյն ատեն ա-
նոնց կը պատուիրէ «Մի՛ ումեք ասել եթէ
Քրիստոս է ինքն», վասնզի պէտք էր որ
ժողովուրդն ալ, ինչպէս աշակերտները,
անձնական համակերպութեան աշխատան-
քով մը տիրանար այդ համոզումին։ Փի-
լիպպեան կեսարիայէն ետքը, Փրկիչը կը
չարունակէ մերթ ինքզինքը յայտնել՝ ըս-
տուերածուելով հանգիստ նորէն, եւ մերթ
ստուերածուիլ ինքզինքը յայտնելով հա-
ղերձ։ Վերջնական տապնապը երբ կը մօ-
տենայ, ա'յն ատեն միայն կը պատուէ քօ-
ղը, եւ իր յաղթական մուտքովը երուսա-
ղէմ՝ կը հրատարակէ իր մեսիական թա-
գաւորութիւնը (Մատթ. ԽԱ. 1-11, Մարկ.
Թ. 1-10, Ղուկ. ԺԹ. 29-44, Յովհ. ԺԲ.
12-16)։ Իսրայէլը կը մերժէ զայն, այս

մասին կասկածի ոչ մէկ կէտ չէ մնացած
այլ եւս։ Ու Քրիստոս այդ հանդիսական
մուտքին օրն իսկ կը յայտարարէ, ինչ-
պէս յետոյ Գերադոյն Ռորհուրդին առջև,
«Յայսմ հեռէ տեսանիցէք զմրդի մարդոյ
նստեալ ընդ աջմէ Զօրութեանն եւ եկեալ
ընդ ամպս երկնից» (Մատթ. ԻԶ. 63, 63,
Մարկ. ԺԴ. 61, 62, Ղուկ. ԻԲ. 69, 70)։
Բայց եթէ Հրեաները այլ եւս չեն կրնար
ամբաստանել զՅիսուս «Թափել զոգիս
իւրեանց» (Յովհ. Ժ. 24), հիմակ այս հան-
դիսաւոր վկայութիւնը կ'ընդունին, անոր
վրայ հիմնելու համար Յիսուսի զէմ օրի-
նական հետապնդութեան մը ձեռնարկը։

Այսպէս է որ կոտարուեցաւ խզումը
Յիսուսի գործունէութեան ծրագրին եւ
հրեաներու մեսիական գաղափարին միջև։
Երկու իմացումները յայտնապէս անհաշտ
էին իրարու հետ. պէտք էր որ անոնցմէ
մէկը տեղի տար։ Ըստ երևոյթին Քրիստոս
յաղթուեցաւ այս յամառ կոխին մէջ։ Իր
աշակերտներէն մէկ քանին միայն հետեւե-
ցան իրեն, ու անոնք ալ իր փառաւորու-
մէն ետքն է միայն որ հասկցան իր չար-
չարանքները։ Աւետարանական մտաւոր-
պարին դառնութիւնէն զոգմնած՝ ժողովուր-
դը իր վատառողջ յոյսերուն յարեցաւ հը-
րայրքով, ու խաչեց Փրկիչը, ընդոտնելով
անոր խօսքերը։ Բայց Գողգոթայի արիւ-
նոտ տոմար, առերեսոյթ յաղթանակ մար-
մնապաշտ Հրէութեան, իրականութեան մէջ
անոր անդամանելի պարտութեան ազդա-
նշանը միայն եղաւ։ Այն օրէն՝ Հրէից քա-
ղաքական փառասիրութիւնը զառանցան-
քի սաստկութեան հասաւ. մերժելով մեր-
ժեցին իրենց մէջէն եղած միակ անձը որ
իմաստութեան լեզու մը խօսած էր իրենց,
եւ Աստուծոյ առջև հանած զիրենք։ Այդ
անկեղծ բարեկամը անհետանալէն վերջ,
Իսրայէլ յիմարօրէն բաղխեցաւ Հոռոմի դօ-
րութեան զէմ, ու խորտակուեցաւ այդ ընդ-
հարումին մէջ, մինչդեռ Յիսուսի մեսիա-
կան գաղափարը, Աւետարանին և խաչին
մէջ մարմնանալով, բերնէ բերան կը թըռ-
չէր՝ աշխարհը նուաճելով։ «Եւ ես յորժամ
բարձրացայ յերկրէ, ըսաւ Տէրը՝ իր գոր-
ծին անչափելի ծաւալումը նշանակելու հա-
մար, զամենեսեան ձգեցից առ իս» (Յովհ.
ԺԲ. 32)։

Յաղթանակէն առաջ, սակայն, կոխը

պէտք էր դար. ցոյց տրուեցաւ նպատակը, յաղթահարուելիք դժուարութիւններուն հետ. կը մնայ հիմակ ցուցնել թէ ի՞նչ պէնքեր ունէր Յիսուս իր տրամադրութեան ներքեւ, հաստատելու համար այս աշխարհի վրայ իր Թագաւորութիւնը:

Ժ. Պ.

ԱՌԱՊ ՏՕՆԵՐ(*)

ՊԵՏՐՈՍ

Ամենէն աղուոր տիպարը վառվռուն և միամիտ հաւատքի այն անոյշ եղբորութեան, զոր Յիսուսի անձն ու խօսքը առաջին վայրկեանէն յառաջ բերին իր շրջապատին մէջ: Իր հոգիին ամենէն տիրական երեսն է սիրտը, որ որչափ շուտով կը պղտորուի չիոթ պատահարէ մը, նոյնքան արագ կը պայծառանայ փոքրիկ նշանշանով մը. վասնզի իսպառ զերծ է իր խառնուածքը յետին միտքի մաղձէն: Ինք առաջինը եղաւ որ խոստովանեցաւ Յիսուսի մեսիայութիւնը. բայց ատոր համար Փրկչին ջերմ գնահատանքին արժանանալէն քիչ վերջն էր որ իր վրայ հրաւիրեց անոր խիստ կշտամբանքը, իբրեւ մէկը՝ որ մարդկային հաշիւներէ կը տարուէր: Ինքն էր որ, մատնութեան գիշերը, անձնուիրութեան խիզախ շարժումով մը՝ սուր քաշեց ի պաշտպանութիւն իր վարդապետին, զոր սակայն ընդհուպ պիտի ուրանար, տկար աղջկան մը հարցումէն շուարելով: Այնպէս որ կը փորձուի մարդ խորհելու թէ գայթակման այդպէս ընդունակ իր բնաւորութեան դէմ անոր սրտին մէջ զգուշարար ազդարարութեան մը զգացումը դնելու համար էր արդեօք որ Տէրը օր մը վիճակած էր զինքը: Այո կամ ոչ, բացորոշ է թէ Բեթսայիդացի այս փորձ ձկնորսը, Յիսուսի առաջին կանչումներէն մին, աշխարհն ու կեանքը ճանչցած, ընտանիքի տէր ու տարեց մարդ մըն էր արդէն, երբ

հետեւեցաւ Փրկչին. և ոչ միայն իր համարձակ նկարագրին համար սիրուեցաւ Յիսուսէ, այլ և այդ պատճառաւ նաեւ ուշագրաւ գիրք մը ունեցաւ միշտ առաքելական խումբին մէջ: Կախառնառումի մէջ, իր առաջին քարոզէն և հըրաշքէն ետքը, անո՛ր տունը հիւրընկալուեցաւ Գրիստոս. ամենուրեք է անոր անունը, ու միշտ առաքելական ցանկերուն գլուխը, ինչ որ, անտարակոյս, հասկընալի հանգամանքներու հետեանքով եղած առաջնութիւն մը միայն կը ցուցնէ: Իսկ «ի վերայ այդի վիմի և այլն» խօսքը, անոր մէջ տեսնուի՝ իսկ տկնարկութիւն կա՛մ իր անձին, ինչպէս կ'ընդունին կաթողիկոսները, և կա՛մ իր դաւանութեան, ինչպէս կը նըկատեն միւս հին և նոր եկեղեցիները, չ'օրինականացնեն բնաւ գերիշխանութեան տեսակէտով իր յաջորդներուն տաժած յաւակնութիւնները: Այդպիսի իմաստ մը պարզապէս անհեթեթութիւն պիտի ըլլար Աւետարանին մէջ, Մտթ. ԺԸ. 18, Ի. 25-28, ԻԳ. 8-12 համարներէն վերջը:

Սոսկ առաջաւորութեան այդ գիրքին մէջ է որ կը տեսնենք միշտ զինքը, Գրիստոսի յարութեան առաւօտուն, երբ զայն հաստատող առաջիններէն մին կ'ըլլայ Յովհաննու հետ, և անմիջապէս յետոյ, երբ Յարուցեալը իրեն կ'երևի նախ ըստ Պօղոսի (Ա. Կրնթ. ԺԵ. 5). ապա Տիրերական ծովու ափին, ուր Յիսուս իր ամենէն սրտագրաւ երևումներէն մէկուն մէջ՝ անոր երիցս ուրացումին բիծը կը սրբէ սիրոյ երեք հարցումներով, ու կը վերահաստատէ զայն իր առաքելական պաշտօնին մէջ, իր նահատակութիւնն ալ նախագուշակելով. յետոյ Պենտէկոստէի առտուան իր պատգամային քարոզութեամբը. Տաճարին Սոլոմոնեան սրահին մէջ և քահանայապետին առեանը իր պարզած վեհ կեցուածքովը, Անանիայի և Սափիրայի տաւամիւն մէջ իր կտրուկ և աննկնդ ընթացքովը, արևական հաւատքի և անկեղծ խօսքի ու գործի նոյն կտրիճ մարդը միշտ, որ անվեհեր քաջութեամբ կը վազէ Սամարիա, Պաղեստինի ծովեզերքը և մինչև Փիլիսիկէ. Լիւդի մէջ Ենէան բժշկելով, Յոպպէի մէջ Այծենիկը յարուցանելով, ամէն տեղ աւետարանելով, կեսարիոյ մէջ հռոմէոյնցի հարիւրապետը մկրտելով՝ ազդեցութեանը

(*) Նախընթացը տեսնել Սիոնի Գալուստի արքայի վերջին բիւիւն մէջ: